

Exam. Code : 103206
Subject Code : 1224

B.A./B.Sc. Semester—VI

PHILOSOPHY

**Opt. (i) : INDIAN METAPHYSICS AND
EPISTEMOLOGY**

Time Allowed—3 Hours] [Maximum Marks—100

Note :— Attempt **ONE** question each from the section A, B, C and D of the question paper and the entire section E.

SECTION—A

- I. Discuss the salient features of Indian Philosophy. 15
II. Discuss the concept of Atman in Upanishads. 15

SECTION—B

- III. Write a detailed note on Materialism of Carvaka Philosophy. 15
IV. Discuss the concepts of Maya and Avidya according to Shankara. 15

SECTION—C

- V. Discuss in detail four Pramanas according to Nyaya. 15
VI. Write a detailed note on theory of causation (Pratitya samutpada) according to Buddhism. 15

SECTION—D

- VII. Write a detailed note on theory of Anekantavada according to Jainism. 15
VIII. Explain the concept of Jagat Rachna in Sikhism. 15

SECTION—E

IX. Write short notes on the following :

- (a) Indian Philosophy (Introduction)
- (b) Orthodox System
- (c) Concept of Brahman (Upanishad)
- (d) Nature of Purusa
- (e) Prakriti
- (f) Action (Karma)
- (g) Particularity (Vishesa)
- (h) Syadvad
- (i) Akal Purakh
- (j) Yoga Psychology. 10×4=40

(Punjabi Version)

ਨੋਟ : ਭਾਗ ਓ, ਅ, ਏ ਅਤੇ ਸ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।
ਭਾਗ ਹ ਸਾਰਾ ਕਰੋ।

ਭਾਗ—ਓ

- I. ਭਾਰਤੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 15
- II. ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ ਵਿੱਚ ਆਤਮਾ ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 15

ਭਾਗ—ਅ

- III. ਚਾਰਵਾਕ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਭੌਤਿਕਵਾਦ (Materialism) ਉੱਪਰ ਇਕ ਵਿਸਤਾਰਪੂਰਵਕ ਨੋਟ ਲਿਖੋ। 15
- IV. ਸੰਕਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਇਆ ਅਤੇ ਅਵਿਦਿਆ ਦੀ ਧਾਰਣਾਵਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 15

ਭਾਗ—ਏ

- V. ਨਿਆਇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚਾਰ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਦੀ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 15
- VI. ਬੁੱਧਮਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਰਣਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ (ਪ੍ਰਤੀਤਿਅਸਮੁਤਪਾਦ) ਉੱਪਰ ਇਕ ਵਿਸਤਾਰਪੂਰਵਕ ਨੋਟ ਲਿਖੋ। 15

ਭਾਗ—ਸ

VII. ਜੈਨਮਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਨੇਕਾਂਤਵਾਦ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਉੱਪਰ ਇਕ ਵਿਸਤਾਰਪੂਰਵਕ ਨੋਟ ਲਿਖੋ। 15

VIII. ਸਿੱਖਮਤ ਵਿੱਚ ਜਗਤ ਰਚਨਾ ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 15

ਭਾਗ—ਹ

IX. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਉੱਪਰ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :

(ੳ) ਭਾਰਤੀ ਦਰਸ਼ਨ (ਜਾਣ-ਪਛਾਣ)

(ਅ) ਵੈਦਿਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ

(ੲ) ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਧਾਰਣਾ (ਉਪਨਿਸ਼ਦ)

(ਸ) ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਸਰੂਪ

(ਹ) ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ

(ਕ) ਕਰਮ

(ਖ) ਵਿਸ਼ੇਸ਼

(ਗ) ਸਿਆਦਵਾਦ

(ਘ) ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ

(ਙ) ਯੋਗ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ।

10×4=40

(Hindi Version)

ਨੋਟ :— ਭਾਗ ਕ, ਖ, ਗ ਏਵਂ ਘ ਮੈਂ ਸੇ ਏਕ-ਏਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋਂ।
ਭਾਗ ਙ ਸਾਰਾ ਕਰੋਂ।

ਭਾਗ—ਕ

I. ਭਾਰਤੀਯ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀ ਮੁਖਯ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਓਂ ਕੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋਂ। 15

II. ਤਪਨਿਸ਼ਦੋਂ ਮੈਂ ਆਤਮਾ ਕੀ ਧਾਰਣਾ ਕੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋਂ। 15

ਭਾਗ—ਕ

III. ਚਾਰਕਿ ਦਰਸ਼ਨ ਕੇ ਪਦਾਰਥਵਾਦ (Materialism) ਪਰ ਏਕ ਵਿਸਤਾਰਪੂਰਵਕ ਨੋਟ ਲਿਖੋਂ। 15

IV. ਸ਼ਾਂਕਰ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਯਾ ਏਵਂ ਅਵਿਧਾ ਕੀ ਧਾਰਣਾਓਂ ਕੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋਂ। 15

भाग—ग

- V. न्याय के अनुसार चार प्रमाणों पर विस्तार सहित चर्चा करें।
15
- VI. बौद्धमत के अनुसार कारणता के सिद्धांत (प्रतीत्यसमूत्पाद) पर एक विस्तारपूर्वक नोट लिखें।
15

भाग—घ

- VII. जैनमत के अनुसार अनेकान्तवाद के सिद्धांत पर एक विस्तारपूर्वक नोट लिखें।
15
- VIII. सिक्ख-मत के अनुसार जगत रचना की धारणा की व्याख्या करें।
15

भाग—ङ

- IX. निम्नलिखित पर संक्षिप्त नोट लिखें :

- (क) भारतीय दर्शन (परिचय)
(ख) वैदिक प्रणाली
(ग) ब्रह्म की धारणा (उभयविध)
(घ) पुरुष का स्वरूप
(ङ) प्रकृति
(च) कर्म
(छ) विशेष
(ज) स्यादवाद
(झ) अकाल पुरुष
(ञ) योग मनोविज्ञान।

10×4=40